

Մանգրամի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԻՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻԻԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԷ

1866 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 15 ՃԻԻՄԱ ԻՐԹԵՍԻ ՍԱՊԱՀ

ՆԻՄԵՐՈ 175

Մանգրամի Էֆեմար հաֆթաւո 6 եանի սենետե 300 երևիտե վերելիդ, սենեվի գրքմեթի, բաթա փարաթը տալիս իշխոտե օլարագ, 200 դշ օլուդ, ալթը այլըզը 100 դշ օլարագ, վե նիւսիտի տալիս 30 ար փարայա սաթըլաճագ տըր:

Իլանաթըն պէհէր սաթըլը իշին, պիւրինճի տեֆատա 5, իքինճի տեֆատա 2, վե իւշիւնճիւ վե սայիթ տեֆալարտա 1 էր զուրուշ ալընաճագ տըր:

Մեթուդ վե սայիթ, Պէյ-օղլունտա տողըւ-հօ 30 467 նիւմէրօլը իւնետե ԼԷՎԱՆԹ ՀԵՐԱԼՏ Թագիւտ-նետինտե, Կարապետ 8. ֆանտեանե կեօնտեքիլեճէք տիր:

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏՈՅԻԼԻՑԵԻ

ԲՐԷՆՍ ՇԱՐԼԵՆԸՆ ՏԵՐ ՍԷԱՏԵԹԷ ՄՈՒՎԱՍԷԼԵԹԻ

« Սալը կիւնիւ սապահըր, Չաթըր հազըթի սատարեթբէնահի բրէնս Շարլենըն Պիւքրէշտէն չըգորդտան սօնրա վարնատա էյլէնմէյերէք, Բուսճուգ թաւ ըրիլիլէ Տէր-սէատեթէ մուփասէլեթէ միւսարաթ իլլէտիկի խապէրինի ալորդարը պիլլէ, Պիւլիւք-տէրէտե պէքլէմէք տէ օլան իզգէտտին նամ վարօրը հիւմա եունտա պուլունան ճէմիլ բաշա հազըթիլէրինէ պա թէլէկրաֆ, հափանըն ֆէնալըզընա տալիս պագմագորզըն սէրիան վարնաեա ազիմէթ իլլէ բրէնսի միւշարիլէյհի գարշըլամալարընը, վե վարօրու մէզպուրա ալարագ պուլունա կէթիլմէլէրինի էմր պուլեւարմալարը իւզգէրինէ, վարօրու մէզպուր անիտէ հալէքէթ իլլէ կիճէնին նըսֆընտա վարնաեա վասըլ օլմուշ, վե պիր սաաթ սօնրա բրէնսի միւշարիլէյհի տալիս օրաեա եէթիլէրէք վարօրա սիւալ օլտուզունտան, օն պուլչուգ սաաթտա կէօք-սուեունա վասըլ օլմուշար, վե Արիֆի պէյ իլլէ Գեամիլ պէյ հազարաթըր բրէնսի միւշարիլէյհին իսթիգալինէ չըգորդար, վե պիր իսթիսհապ գասըր հիւմաեունա կիտէրէք ազաճըպ արամ իթտիքտէն սօնրա, վարօրա րաքիլէն Տօլմա-պաղչէ սէրայը Հիւմաեունունա կէլմիլէր տիր:

« Բրէնսի միւշարիլէյհի գարաեա չըգորդընտա, սէրտըր մէզպուլունա պիւլիւք գարուսունտա, Չաթըր հազըթի վէքեալէթբէնահի թարաֆընտան գապուլ օլունմուշ, վե պիր թէշըրֆաթ օտաթընտա չէնտ տազըզա արամ իսթիքտէն սօնրա, Չաթըր հազըթի ֆատիշահի մապէյի հիւմաեունա էլպիսէսիլլէ միւլէպպէս պուլունտուգլարը, վե սինէյի

շահանէլէրինտէ նիշանը Ալիի Օսմանիան պաշգա պիր գաշ պըթա տալիս տիւլէլի սայիլէյի մուազգամա նիշանլարը պուլունտուզու հալտէ, Չաթըր հազըթի սատարեթբէնահի, բրէնսի միւշարիլէյհի հուզըլի չէվքէթմէվֆուրի Միւլիւքեանէլէրինէ չըգորդընտա տիր:

Բրէնսի միւշարիլէյհի շու չէրէֆէ նալիլ պուլլունտուգլարընտա, Բրուսիա ժէնէրալը իւնիֆօրմալը կիլինիլ օլուպի պէրապէրլէրինտէ պուլունան գէվաթը սայիլրէնին իսէ, Ֆրագ թապիր օլունան էօն էթէքլէրի քէսիք սէթիլլէր կիլինիլ օլտուգլարը անլաշըրմը տիր:

« Արիֆի պէյ հազըթիլէրի թէրճիւմանլը իտէրէք, բրէնսի միւշարիլէյհի թարաֆընտան, Չաթըր հազըթի թաճտարիլէ, « Մէմլէքէթէյն էհալիսին էքսէրիյեթի արապըլա քիւրսիլի հիւքիւմէթ իլլին պէյ ինթիսապ օլունմուշ օլտուզունտան, վազիֆէսինտէն պուլունան ուպուլիյեթի ու շիւքրանիյեթի իզհար իթմէքլէք իւզըն, Տէրի-սէատեթէ կէլտիլլէրինի արգ ու պէեան իլլէտիլլէրինտէ, թարաֆըր էշըթի հազըթի ֆատիշահիտէն տալիս, « Մէմլէքէթէյնտէ պուլունան թէպաալարընտ սէատեթի հալէրի տալիս, սայիլ հէր սընըֆ թէպաալարը սէատեթի հալէրի միսիլու, նիւաթը իւայիլլէթաեա: Թիւլիւքեանէլէրինտէն պուլունմաղին, շէօհրէթ շուար վե իսուլունսքեար տօսթլարը պուլունան Բրուսիա գրալը հազըթիլէրի թէալլիւքաթընտան օլան քէնտիլլէրի կիլի պիր գաթըն Մէմլէքէթէյն պէյլիլլէն ինթիսապ պրմա հոզըլիյեթի Շահանէլէրինի միւլվէտտի օլտուզու Դէվապը իթա պուլլունմուշ տուր:

« Չաթըր հազըթի Շահանէ պուլնալը սէօյլէտիքտէն պաշգա, « Պիր հիւ

քիւմտարը զիգուտըլթ կիլի եաշամագտա օլուպ, վե միւրաւո ու մազսէտի եէկեանէլէրի իզթիզաթընտա, անճագ հէր սընըֆ վէ հէր տին ու մէզհէպտէն պուլունան թէպաալարընտ սէատեթի հալվէ րահաթլարը իլլին թահթը ալիպալիլթը սալթանաթտա իմրարը էվգաթ իթմէքտէ պուլունտուգլարըն պէեան իլլէ, բրէնսի միւշարիլէյհին տալիս, քէնտիլլէտարէլէրինէ իհալէ պուլլունան Ուլաշ վէ Պուլտան էհալիլլէրինին սէատեթի հալ վէ իգապալարընտ իսայիլահանէ պէզլի վիճուտ վէ սարֆըր էզհան իլլէ մէլէրինի նասիհաթ պուլլունմուշար տիր:

« Չաթըր հազըթի զըլուլահի, Մէմլէքէթէյն էհալիսին էմրի ինթիսապլարընը, շու աթիտէքի շարթլար իլլէ գապուլէ շաեան պուլունտուգլարընտ տալիս թէֆհիմ պուլունմուշար տիր, եանի, 1. Մէմլէքէթէյն պէյլիլլէն էվլատիլլէթ իւզըն օլմաթը, 2. Մէմլէքէթէյն սսկէրինին նիհայէթ 30 պին նէֆէրէ գատար պալիլ օլապիլմէսի, 3. Պիւքրէշտէ, իւզէրինտէ թուլլաեթը զարրա պուլունտուզու հալտէ սիքքէ քէսիլէպիլմէսի, 4. Մէմլէքէթէյն վէրիլիսին արթըրըմաթը, վէ 5. վէ ալլէ իսուսուս բրէնսի միւշարիլէյհի թարաֆընտան իճրաթը թէահիւտ օլունան Պուլլըալիլլէ վազիֆէ վէ ֆէրայիլլէն քեամիլլէն մէվգըրի իճրայէ վազ իտիլմէսի:

« Բրէնսի միւշարիլէյհի Դէվապը Շահանէլէրինէ մուլթատար սուրէթտէ պիր ճէվապ վիքէրէք, պէեան զըլնան շարթլարըն քեամիլլէն գապուլլիլլէ պէրապէր, քէնտիլլէրի իտարէլէրինտէ պուլունան էհալիլլէն սէատեթի հալ վէ րահաթլարընտ շարշաճաղարընտ տալիս վատ վէ թազըրի իլլէմիլլէր տիր:

« Պատէհու բրէնսի միւշարիլէյհին մայլէթինտէ պուլունան զաթլար տա

Խի հուշումը Շահանեհէ չըզմագ չերէ-
Ֆինէ նայիլ պուրուլմուշար տըր :

« Բրէնս Ծարլը սերաբը Հիւմանուս-
տան վարօրու Հիւմանուսա լաքիպէն
Սիրքէճի իսկէլէսինէ չըզմը, վէ օրու-
տան քէնտի պաշ Եավէրի իլէ արապտես
սիւար իլէ, իքի Թարաֆլը սըրաբա տի-
ղելիլ օրան ասաքիլին իլինտէն կէչէլէք,
վէ Պապը-ալի խարիճինտէ տիղելիլ օրան
զուխաֆ ասկերլէրինտէն սէլաւանալադ
Պապը-ալիյէ տախիլ օլմուշ, վէ տիվան-
խանէնին Եարքսնա վասը օլտուգտա,
Չաթը հազրէթի սատարէթէնահի իս-
թիգպալէրինէ չըզմըշար, վէ պիրիքաւ
Մէճիլս օտաւընտա կիտիպ արամ իթմիշ-
լէր տիր :

« Մէզքիւր օտաւտա Մէհէմմէտ Ալի
բաշա, Գըպըսլը Մէհէմմէտ բաշա, վէ
Բիդա բաշա հազարաթը տախի հազար ու
միւնթաղը պուլունմուշար տըր :

« Բրէնս Ծարլը հազրէթլէրի վիւքէ-
լայի ֆիխամ հազարաթըլալ րէսի վիգի-
թաբը իֆա իթտիքտէն սօնրա, թէքրա-
րէն Սիրքէճի իսկէլէսինէ ինմիշէր, վէ
Խզէլտոլին նամ վարօրու Հիւմանուսա
լաքիպէն Կէօք-սուէնուտա վազը գաս-
ըը Հիւմանուսա ազիմէթ իլլէմիշէրտիր : »
Լէֆֆէ Զերալ :

Պու պոհստա Թարաֆը Էշրէֆի հազ-
րէթի իսկէլէթէնահիտէն, հէր սընքի
թէպաա հազգընտա զուհուրա կէլէն
նիւթաթը խայրիյէ վէ մէմուհէլէրի պի-
ղայէթ տէրէճէտէ շիւքրանիյէթէ շա-
եան պուլունտուղունտան, պիր Թազըմ
միւք ու միլէթ խայինլէրինին տիգգաթ
Խաիպ վէ տիթրէմէլէրինի իսթար իտէ-
րիդ :

— Ճէպէլի Լիպնան միւթէսարըրը տէվ-
լէթու Տափուտ բաշա հազրէթլէրի,
տէվլէթու վալի բաշա հազրէթլէրիյէ
միւլադաթ վէ իճրայի միւզաքէրաթ իթ-
մէք իւզրէ, մահը հային օն ալթընճը
չէհարչէնպիհ կիւնիւ Ծամը շէրիֆէ իգ-
պալապը վիւրուտ օլմուշար տըր :

Սէ-լէ-

— . . . Խմբագիր

Քաղաքի օրուկան լուրերու կարգը ան-
ցած եւ խօսակցութեան նիւթ եղած է Մը-
րըլլէան Պողոս պէյին գալուստը, ընկե-
րակցութեամբ Զմիւռնիացի Մինասեան Մի-
նաս էֆէնտիին եւ Պրոնսուզեան Յակօբ ա-
ղայի. իզմիրի Հայ երեւելիները փութացին
ամենաշէրմ ընդունելութեամբ պատուել
զոյն վսեմաշուք հիւրերը :

Ազգային գործերը, ինչպէս որ յառաջա-
դոյն գրուած նամակներու մէջ ըսած էի ձե-
զի, տխուր տեսարան մը կընծայեն 'ի մեծ
ցաւ ճշմարիտ անգառիտաց, անիշխանութիւ-
նը իր ցուրտ թեւերը տարածած է, կիրք,
հակառակութիւն, նախանձ, ահա ասոնք են
Հայ երեւելիներուն արդի սկզբունքը. մաս-
նաւորապէս, անգային պատմութեան յիշատա-
կարաններու մէջ թողուած եւ անոր ստուերը

միայն գիշերադէմ կրօնաւորին աւ փիլոսոփ
նեքեւէն նշմարել կը կարծէինք, այլ անանկ
չէ եղեր, այսօր քաղաքակրթեալ իզմիրցին
ալ մասնութեան կը դիմէ, չըսենք վատու-
թեան . . . լսածնուս նայելով մէկ քանի
անձինք վսեմափայլ կառավարչին աղերսա-
գիր մը մատուցեր են ամբաստանելով զՊա-
րօն Ոսկան իբր . . .

Միպերիոյ սառնամանակաց վրայ հանգչող
Նալբանդեանցի վեհ ուրուականէն, իզմիր-
ցին դեռ չսոսկար, եւ այսօր իրոքստալով
կը յանգգնի փորձելու Պ. Ոսկանեանի նը-
կատմամբինչ որ Ուուրի Հայը ըրաւ Պ. Նալ-
բանդեանցի նկատմամբ, թող այս մեւրն ալ
քըսուի իզմիրցիին ճակատին վրայ, վարձք
կատար եւ դուն ով խարտեալ պարոն, ահա
փափաքիդ կը հասնիս :

Ոչ ինչ նուազ ուշադրութեան արժանի
կէտ մըն է, նաեւ Մէճիլի-քէպիրի անդա-
մակցութեան խնդիրը : Սըվաղլիան խազար
էֆէնտին կը շարունակէ իր այս պաշտօնը,
թէպէտ եւ տարին լրացուցած է, ինչպէս որ
նախընթաց նամակներէս մէկուն մէջ ծանու-
ցած էի ձեզի, այս անձը մէկ քանի աղա-
ներու ախորժակին յարմար չգալով, վսեմա-
փայլ կառավարչին անոր հրաժարականը խնդ-
րեր են ազգին կողմանէ, այլ 'ի զուր կը հար-
ցընենք իրենց ո՞վ կացոյց զիրենք ազգին
զգացմանը թարգման, եւ կամ ի՞նչ է ի-
րենց այս շարժման բուն շարժառիթը . . .
կը հարցունենք նաեւ Սըվաղլեանի, որո՞ւ իշ-
խանութեամբ, որո՞ւ արտօնութեամբ եւ ո-
րո՞ւ կամօք կը շարունակէ իր պաշտօնը :
Սթափէ՛ Զմիւռնացի ժողովուրդ. արթնցի՛ր
մի՛ ձգեր որ նուիրական իրաւունքդ ոտից
կոխան ըլլայ :

Եւրպայէն հասնող Օբէրայի Խալա-
կան խումբին վրայ շատ նպաստաւորապէս
կը խօսուի : Ներկայացումները ամսոյս 13-
25ին պիտի սկսին :

Կազմ լային պահագութիւնը ամառը բը-
նականաբար այնչափ զգալի չեղաւ, այլ Հայ
երկրաստորը հիմակուրնէ կերեւակայէ այն
առժանելի ճամբան, զոր ընելու պիտի ըս-
տիպուի ձմեռը մութին անձրեւոտ գիշերով
Հայ թաղէն մինչեւ Քամախտանօյի թատրո-
նը երթալու, ու անկէ վերադառնալու հա-
մար : Չենք գիտեր կազմ այս յաւիտենական
խնդիրը ե՞րբ պիտի լուծուի, ներկայ կա-
ռավարչներուն օրովը թէ՛ իր յաջորդին,
այլ կը յուսանք որ վսեմ. Սիւրէյեա բաշան
այս հոգը իր յաջորդին չձգեր :

Մօտերս կառավարութեան պարտուց վար-
կը վճառուելու համար, այս նեղ պարագայիս
ամէն գաւառներէ ժողովուած մասնաւոր ու
արտագոյ կարգի տրոց բաժանմանը համար,
ամէն կողմիցէ գանգատներ կը լսուին : Իզ-
միրի յատկացած տուրքը 3 միլիօնի կը հա-
նի կըռնէ, որուն հաւաքումը արդէն սկսաւ :

Անբժշկելի ախտ մը քանի մը ժամանակէ
'ի վեր քաղաքիս երեք չորս տարուէնէ վար
ողաքը գերեզման կը առնի երկու երեք
ժամուան միջոցին մէջ : Այս հիւանդութիւ-
նը, զոր Արիստոտէլի աշակերտները, Լա-
տինքէն « Անկինա բէզթուս » կը կոչեն,
նախ Յունաց մէջ տարածուեցաւ, որոնցմէ

մինչեւ հիմա 20 հազարի չափ խեղճ ման-
կիկներ զոհ տարաւ : Այս օրերս ալ Հայոց
թաղը սկսաւ տարածիլ ու մինչեւ այս ժա-
մաւ 40ի չափ անմեղներ անխնայ ջարդեց :
Կը լսեմ թէ այս վաղամեռիկ ախտը իր անօ-
րէն մանգաղը զարնելէն դադարած է, բայց
այժմ մօտակայ նահանգները կը շրջի, հե-
տը տանելով Մանիսայի, Այտրնի ու Տէնիզ-
լիի թշուառ մանկտիքը ու բազմաթիւ ըն-
տանիքներ անմիտթար սգոյ մէջ կը թողու :

Մարլեան Պողոս պէյը Այալըն գնաց, ու
հոն մէկ օր մնալէ ետեւ, դարձաւ Իզմիր
ու անկէ Մանիսա ու Ղաթապա անցաւ :
Կըսուի թէ այս չաբաթ Պօլիս պիտի վերա-
դառնայ :

Այս միջոցիս կը լսեմ որ անոր շնորհիւ
քաղաքիս Հայ երեւելիներու մէջ ծագած
երկպառակեալ երկու կուսակցութիւնները
պիտի հաշտուին եղեր, Աստուած տար . . .

— . . . Խմբագիր .

1866 հոկ, 13. Սամաթիա

Ներվակեալ նամակիս տպագրութեա-
նը մէջ սխալմամբ զիս Ատենապետ, եւ
Պ. Մ. Դ. Սեթեան Ատենադպիր նշա-
նակած է. փոխանակ զիս՝ Ատենադպիր
եւ Պ. Մ. Դ. Սեթեան Ատենապետ նշա-
նակելու :

Ուստի կը խնդրենք որ Ձեր յառաջի-
կայ թերթովը սոյն սխալման բացատրու-
թիւնը տալու, եւ ներվակեալ նամակիս
մէկ օրինակը հրատարակելու բարե-
հաճիք :

Ս. Խօճասարեան

Մեծարգոյ ընկեր .

Ընկերութեանս հոկ. 2ին գումար-
ուած համագումար ժողովոյ արդիւնքն
հետեւեալներն եղան .

1. Դիւանին հրաժարման առթիւ
ներկայ առժամանակեայ Դիւանիս կաղ-
մութիւնը .

2. Պատրաստուած կանոնագրութեան
մէկ մասին քննութիւնը .

Ուստի նոյն կանոնագրութեան մնաց-
եալ մասին քննութիւնը եւ ամբողջին
վաւերացմանը համար, նորէն ժողով
գումարել հարկ ըլլալով, կը խնդրեմք որ
յառաջիկայ կիրակի օր, ժամ 3, Սամա-
թիոյ Ս. Գեորգ Եկեղեցւոյ խորհրդա-
րանը ներկայ գտնուելու բարեհաճիք :

1866 հոկ. 10 Սամաթիա

Ատենապետ

Ատենադպիր

Մ. Դ. ՍԵԹԵԱՆ Ս. ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ

ՄԱՍԻՍԻՆ ՊԻՐ ԹԵՐՊԻՏԵՍԻՋԼԻԹԻ

Մանգումէմիզին 171ինճի նիւսխէսին-
տէ, կիւնէշ կիպի աշեքեար օլտուղու-
հալտէ, Մասիսին պիր եալանընը կէօս-
թէրմիշ իտիք :

Մասիս չարչէմպիհ կիւնքի 44նիւմէ-
րօլու ուֆաք նիւսխէսինտէ, անճաք
պալորըը-չըպալաքարա եազըշըր սուրէթ-

տէ քիւֆիւրլէր իլէ տօլու պիր ճէվապ վիւրէրէք, կիւեա թէպրիյէյի գիմմէթ իթմիշ տիր:

Մասիսին էօյլէ քիւֆիւրլէրինէ գարւելք քիւֆիւր ու հազարէթ իլէ ճէվապ վիւրմէք ուսուլիմիզտէն օլմանբայ, վէ էօյլէ քիւֆիւրլէրինտէ ճէգաօրգ պըրապմադ իսթէմէտիկիմիզտէն, պուլունուն պիր չարէ-սինի տիւշիւնմէքաւ իքէն, ասպապտան պիրիսի պիզէ պիր գօլայ թէտպիր իապէր վէրմիշ, վէ պիզէ չու էնտիշէտէն իւէլաս իլէմիշ տիր:

Շէօյլէ քի մէրգուլ մօսթուլուլուն նասիհաթը իւզըն, թուլուլմապմադը իլէնտէն էն մէշհուլ պիր քիւֆիւրպազ պուլարուգ, Մասիսին պէհէր քիւֆիւրիւնէ գարւելք էն պիւլիւք քիւֆիւրլէրտէն պինէր ատէտ քիւֆիւր իլէմէտի բազարլըզնա կիրիշիշ, վէ իճուպ իսէն մուգալէլէսինի տախի իճրա իտէրէք պիւթիւրմիշ տիր:

Մասիս նէվրուզեան Արէ գիկ էֆէնտի իշին, էլմիաճինէ կիթտիկի վագրթ-պուլիկից ու օլտու տէմիշ իքէն, ավտէթիւնի խապէր վէրտիկինտէ իսէ - « Ատենադը պիր » - սըֆաթընը վէրմիշ իտի, վէ պիզէտէ չու եալսնընք քէնտու եիւզիւնէ վուրմուշ իտիք:

Հալ պու քի մէզ քիւր զագէթա պու-նա գարւելք հիշ պիր ճէվապ պուլամա-տըզնտան, մէրգուլ նէվրուզեան էֆէնտիին վագրտան չըգար չըգմազ քէնտի օտասընա կիտէրէք, սէյնտալթլուր հագ-գընտա վէրտիկի մալիւմաթը եազարլըր իքէն, քէնտիսինի եինէ էվլէլէր եազարը կիպի « Ուզեկից » սըֆաթընը եազարըզնը կէօրտիւկիւնտէ, ուզեկից օլմա-զըպ, իլա « Ատենադ պիր » օլտուլունու օթօյլէմիշ օլմասընը իսպաթ տէյի կէթիւրմիշ տիր:

Մասիսին էօզրիւ թագօրլաթ վէ եա-լանընտան պիւլիւք տիւր. չիւնքի, պիզ-գաթ քէնտի իգարընա նէգարէն, նէվ-րուզեան էֆէնտի էլմիաճինտէն ատէնիւպ քէնտի օտասընա կիթտիկի տագըգեա գաուար « Ուզեկից » տիր տէյի պէլէ-մէքտէ իմիշ. հալ պու քի Մասիսին միւ-էլիֆի, երեսփախանլարտան պիրիսի օլ-լուպ, վէ Ընդհանուր ժողովուա իսէ, ի-քի պաուգամաւոր կիթմէտինէ գարաք վէ-րիւմիշ իտէտէ, պիրտէ ատենադ պիր կի-տէճէկինի լաթըզ պիլէ կէչմէտիկինի բէք-ալեա պիրտիկի շէօյլէ տուրուլուն, կա-թուղիկիսուլգ ճեղեկագիրինի եարապ եա-զըշտըրան գօմիսիօնտա տախի ազա պու-լունտուլունտան, կիտէճէք պաուգամա-ւարարըն քիւլէր օլուպ նաթըր կիտէճէք-լէրինի, վէ պէրապէրլէրինտէ քիւլէր պու-լունաճաղընը, հէրքէստէն զիւտտէ քէն-տիսինի պիլէճէկիտէ ալիքեար տըր:

Վայ օլ միլէթին պաշնա քի, հէմ պաուգամաւոր կէօնտէրէն գօմիսիօն ազա-

սընտան պիրիսի, վէ հէմտէ զագէթաճը օլ-տուլուն հալտէ, ատենադ պիրլէրի վար մը իտի եօզմու իտի խապէրի օլմատըզնտան, « ուզեկից » տէյի եազարըզն ատտուտան օլ-պապտէ մալիւմաթ իսթէմիշ, վէ քէն-տիսի ինանտըզտան պաշգա, էհալիսի տախի ութանմատան ալտաթմաեա չը-գըշմըշ տըր:

Մասիս բէք զէվալըր օլտուլունտան, հիշ տէյիլ իսէ սէօյլէլէճէք պիր շէյ վար իքէն, պէսպէլի օնտան տախի պիւսա-պէր պուլունտուլունտան, օնու տախի պիզէ ճէվապ օլտուլագ կէօթէրէ մէմիշ տիր. շէօյլէ քի, ֆիւլագը նէվրուզեան էֆէնտի աուտէթա պիր արգաւտաշ օլա-լագ կիթմիշ իսէտէ, պուրատան կիտէր իքէն, քիւմ պիլիք պաուգամաւորլուգ մէ-մուրիյէթինէ պիր ազամէթ վիւրմէք իս-թէտիքլէրինտէ « ն մի օլա, եօխսա պաշ-գա պիր սէպէպէ մէսնի մի օլա, Բուսիս գանչէլարիսաւորտա քէնտիլէրինի գայտ իթտիրտիքլէրինտէ, պաուգամաւոր էֆէն-տիլէր, նէվրուզեան էֆէնտի իլին տա-խի « քարտուլար » տէյի գայտ իթտիր-միշէր տիր, լաքին նասըլ քի Մասիս տա-խի շէհասէթ իթմէքտէ տիր, նէ միլէթ, նէ Ընդհանուր ժողով, վէ նէտէ տեղե-կագիր Յանձնաժողովունէն էօյլէ պիր շէյտէն ալա մալիւմաթը եօզ տուր չիւն-քի զագէն քարտուլարճա պիր ինթի-եաճաւ եօզ տուր:

Պունտանտա գաթիւնպար, նէվրուզ-եան էֆէնտիինի եօլա չըգաճազարը կիւն-լէրտէ պիր գաշ տէֆա, վէ հաթթա ի-քի տէֆա կիճէլէրի քէնտի խանէլէրին-տէ պիրլիքտէ պուլունտուլունտուլունտա, քէնտիսինի տախի պիրլիքտէ կիտէճէ-լինէ տախի տիշարտա թէվաթուր օլուն-մասընըն էլգէմիլէթի պուլունտուլունտըր լագըրտըր կէչտիկինտէն, պագէն պիլ-տէն սիւալ իտէնլէրէ, տայիմա շիւքհէլի սուրէթտէ ճէվապ վէրմիշ տիր:

Մասիսին քիւֆիւր, եալան, հագա-րէթ, վէ հէզէեանլարընտան զիւտտէ, պիր լագըրտըր բէք թօհաֆ նէվինտէն տիր, շէօյլէ քի, պիզիմ պու պապտէ քէնտիյի գըրլիքեա չըգըշմաճըզն պաշլըճա սէպէպի, կիւեա պաշգա պիր շէյ օլմանբայ, իլա, նէվրուզեան էֆէն-տիին վագրտան չըգարըզ կիպի պիզիմ-եանըմըպ կէլմէյէ թէնէզգիւ իթմէեիպ, իլա քէնտի օտասընա թէշտիֆէ բազպէթ իթմիշ օլմասը հաթէտինտէն իպարէթ ի-միշ:

Պիզ Մասիսին քիւլիւք եիւրէքի օլ-տուլունտա պիլիք իտիք էմմա, պու գա-տար քիւլիւք եիւրէքի օլտուլունտա պիլ-մէզ իտիք:

Նէվրուզեան էֆէնտի տէտիկի զաթ, ախշամ ապաշ կէօրիւշիւպ գօնուլունպ, վէ գաշվէ իշտիկիմիզ պիր զաթ օլտուլուն-շէօյլէ տուրուլուն, մէրգուլուն Մասիսին

օտասընա կիթմիշ օլմասընա իսէ, էվլէ-լինտէն ալա խապէրտար օլմանբայ, իլա պիզէ վէրտիկի ճէվապտա օգուլունտուլունտա տուր:

Չօգ տէֆա սէօյլէմիշիք տիր, վէլհա-սըլ թէքրարէն սէօյլէրիք քի, Մասիս պու-գաթաւա վէ պու պաեաղըրգտա գալ-տըզճա, պու վագթէ մուլագթըզ զագէ-թա սաեըլմաեաճաղընտան, եա եօլունու վէ գաթաւարն տէյիլէթիւմէլի, վէ եախօտ Արշալոյս կիպի թէգալիւտէր սըրասընա կէչէրէք, օն պէշ կիւնտէ պիր տէֆա մէյտանէ չըգմալը տըր:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Իշթէ պիր գաշ կիւնտէն պէրու նէշ-լինի վատ իլէ, զէվաթը քիթապէթբէրվէ-րանըն մէրազընը թահրիք իլէտիկիմիզ պաշս չու աթիտէքի տիր:

... խմագիր
Ֆիօրէնցայէն հազարդուած եւ ձեր պ-գաւաթիս լրագրոյն 167րդ համարով հրատա-րակուած լուրը, որ կարիպալտի գօրապետին Պապական քահանայից նկատմամբ խօսած խօսքերը, եւ ժողովրդեան խնդակցութիւնը կը պատմէ, չարժեց միտքս այս նամակը գը-րել ձեզ եւ խնդրել որ հաճիք զսոյն հրա-տարակել ձեր պատուական լրագրին միջո-ցաւ:

Կարիպալտի Պապական կղերներէն զրդ-ուած՝ կը յորդորէ ժողովուրդը որ անոնց չը հաւատան, չխոստովանին, եւ իրենց որդւոց կրթութիւնը անոնց չյանձնեն, ժողովուրդն ալ մեծ եռանդով մը կը ծափահարէ իր գօ-րապետին խօսքերը: Թէ որչափ ճշմարիտ է կարիպալտիին ըսածները Պապական կղերին նկատմամբ, ամէն աշխարհ կրնայ վկայել: Արդարեւ ինչպէս ժամատախտը եւ քօյլըս մորպիւսը ֆիզիգական աշխարհիս մէջ, նոյն-պէս ալ ճիգուիթութիւնը բարոյական աշ-խարհին մէջ իրարմէ տարբերութիւն չունին: Յաւալագէմ աշխարհը արգէն զգացած է այս տարախոտիկ հիւանդութեան վնասները, եւ վաղ թէ անագան անշուշտ պիտի մարդ-կութեան երեսէն ջնջէ եւ սրբէ: Բայց մեք Հայքս եթէ կուզենք որ մեր եկեղեցական-ները ժամատախտ մը չը գառնան մեզ համար, պարտական ենք եղած թերութիւնները հաս-կընալ, հրապարակաւ խօստովանել եւ դար-ման տանել եւ ճարել:

Մեր եկեղեցականները ճիգուիթներուն նման չեն, բայց չենք կրնար ըսել թէ ի-րենց կոչման եւ աստիճանին վայել ուղղու-թիւն մը ունին. եթէ գովենք մեր եկեղե-ցականները՝ մեր գլուխ կը խաբենք. իսկ ե-թէ անոնց թերութիւնները ծածկենք՝ ա-պագայ սերունդին դէմ չարաչար միղանաճ կըլլանք: Առողջութեան ցանկացող անհատ մը երբեք իր ցաւը կամ իր վէրքը չի ծած-կեր, այսպէս ալ վերակենդանութեան փա-փաքող ազգ մը իր բարոյական հիւանդու-թիւնները: Շատ մարդիկ կան որոնք կը պնդեն թէ ազգի մը պակտութիւնները պէտք չէ հրատարակել, եկեղեցականաց արարմունք-

ները պէտք է մերկացնել աշխարհի առջեւ կարծելով թէ այս ճանապարհով օգուտ կը նեն ազգին :

Այսպիսի խօսքեր ձեր դէմն ալ շատ անգամ գրելով զձեզ զրպարտած են խմբագիր, ինչպէս որ կը յիշէք ձեր լրագրոյ յիշեալ համարին մէջ : Բայց այդպիսի մարդիկ եթէ փոքր ինչ պատմութիւն իմանան, պիտի զգան թէ որչափ սուղի նստած են ազգերու համար թերութիւններ եւ աղետաբեր չարիքները վարագուրելը . անշուշտ պիտի ուրախանան, երբոր տեսնեն թէ լրագիր մը ազգի վէրքերուն վրայ լալով եւ ողբալով աղաղակ կը բառնայ եւ օգնութիւն կը խնդրէ : Աշխարհի մէջ ոչ ազգ մը եւ ոչ ընկերութիւն մը այնքան ջանանար եղած է իր պակասութիւնները եւ արատները ծածկել, ինչպէս Պապականութիւնը, ձիգվիթութիւնը : Սպանիական հաւատաքնութեան խարոյկները, բանտերը, կախաղանները, եւ ձիգվիթութեան դարանները նենգութիւնները, մարգարութիւնները, մինչեւ ցայսօր ահ եւ սարսուռ կը բերեն մտածողին վրայ, բայց ինչ չափ ունեցան : Միթէ անանցմով պապականութեան անգելի չարիքները ծածկուեցան : միթէ՞ ձիգվիթութեան գաղտնիքը մնացին ի թագստեան . ոչ բնաւ :

Այլ ընդհակառակն աշխարհ ամեն դայրացաւ պապականութեան դէմ . երկիր ամեն զգուեցաւ ձիգվիթութեան աշխարհաւեր ըսկզբունքներէն, եւ այսօր պապականութեան վարմին մէջ դարերէ ի վեր փաթթուած իտալիան « մա » եւ սպանութիւն » կը պօռայ իր կղերներուն եւ « ժանտախտ ու քօլէրայ մարպուս » կանուանէ զանոնք : Ուրեմն շատ կը սխալին այն մարդիկ, որոնք ճշմարտախօս լրագիրներուն դէմ կը գինին եւ կը սըրտնեղին, երբոր ազգի պակասութիւնները աւնոր մէջ նկարագրուած կը տեսնեն : Ո՞ր սըրտացաւ եւ զգայուն անտուտէր հրդեհ նըմարելով իւր տան մէջ՝ փոխանակ օգնութիւն կանչելու, ընդհակառակն ծածկել կը ջանայ, որ ի վերջոյ ինքն ալ հրդեհին մէջ այրուի :

Միթէ լարոյական պակասութիւններն ալ մեկ մեկ հրդեհ չե՞ն, որոնք ազգի կենդանական զօրութիւնը կայրեն, կը տոչորեն, եւ թէ չուտ մը չը մտորին : Միթէ այն մարդիկ իրենց տուններուն մէջ եւ ընկերութեանց մէջ չե՞ն խօսիր այն պակասութիւններուն վրայ, հապա ինչո՞ւ կը նեղանան, երբոր լրագիրներն ալ կը հրատարակեն : Մարդիկ կան որ գիշեր ցորեկ մեր եկեղեցականներուն թերութեանց եւ անվայել արարմանց վրայ կը խօսին, կը բամբասեն, կը հայոյեն, բայց կեղծ բարեպաշտութիւն մը եւ դժգոհութիւն մը կը ցուցնեն, երբոր լրագրաց հրատակութիւնը կը կարդան :

Ձեր բռնած ճանապարհ սուրբ է խմբագիր : բնաւ երբեք պէտք է ծածկել ազգային մարմնոյ վէրքը, որ յետոյ ճարակ գտնելով կարողանայ բոլոր մարմինը մահացնել . այլ պէտք է հրատարակել, պէտք է աղաղակել եւ դարման խնդրել : Ամեն ճշմարտասէր շայ համամիտ է ձեզի այս մասին : Եթէ պապական կղերներու մէջ խորամանկութեան եւ ճարտարամտութեան

յանցանքներ կան, մեր եկեղեցականներու մէջն ալ անգիտութեան եւ կուրութեան :

Մենք բնաւ մեր ժողովրդեան չենք ըսեր կարիպալաի պէս, թէ եկեղեցի մի՛ յաճախէք, այլ կը յորդորեմք որ յաճախեն եկեղեցին, բայց պահանջեն եկեղեցականներէն որ իրենց պարտքը ճշդիւ կատարեն, եւ եկեղեցոյ պաշտօնեայնորը իրենց ձեռք ընտրեն, ինչպէս որ մեր եկեղեցոյ աւանդութիւնը կը պահանջէ եւ կը պատուիրէ :

Մենք ժողովրդեան չենք ըսեր թէ չի հաւատաք եկեղեցականներուն ձեր որդոց կրթութիւնը, այլ կըսենք հաւատացէ՛ք . բայց ձեր մէջէն ամենէն ընտիրն, արժանաւորն, առաքինին եւ ուսումնականն՝ եկեղեցական պաշտօնի հասուցէ՛ք, որպէս զի նորա արուած կրթութեան վրայ ապահով ըլլաք :

Մենք չենք ըսեր թէ պատարագը տեսնելու մի երթալք, եւ խոստովանալ մի ըլլաք, այլ զնացէք կըսեմք, բայց այնպիսի եկեղեցականներ պատրաստեցէ՛ք որ խոստովանութեան ատեն մէկ մէկ հոգեւոր եւ մարմնաւոր բժիշկներ ըլլան ձեզի համար, որ վէրք տեսած ատեն դարման կրնան ընել եւ հիւանդ մարդկութիւնը բժշկել : Բայց քանի որ մեր քահանայից մեծ մասը կոյր են, եւ քահանայութիւնը ապրուստի լոկ արուեստ մը կը ճանչեն, քանի որ մեր վարդապետները փոքրաւորութեան եւ ցածութեան շընորհիւ արժանացած են իրենց կօշման, քանի որ մեր եպիսկոպոսները արծաթով եպիսկոպոսութեան բարձրացած են, եւ ոչ արժանաւորութեամբ, քանի որ մեր առաջնորդները կաշառքով հովուութեան պաշտօնին հասած են, եւ ոչ ժողովրդեան ընտրութեամբ, եւ քանի որ այս աղաքաւորման չարիքները կը թագաւորեն եկեղեցական դասուն մէջ, կը վախճանք կը սարսափինք, որ մեր եկեղեցականութիւնն ալ այնպէս անուանարկ չըլլայ ինչպէս որ ձիգվիթութիւն . . . Արդէն արսուռ մը կը պատէ գիւրագգած Հայուն սիրտ եւ ոսկերք, երբոր կը ըսէ Աթմարայ սպանեալ կաթողիկոսին եղեռնական անցք՝ հայրասպան եւ տիրասպան խաչատուրին ձեռք, եւ Սոյ Նիկողայոսին աներես յանձնապատանութիւնը եւ յանդգնութիւնը, Երուսաղէմի եւ Մուշի միաբաններու զարհուրելի եւ զգուելի արարքները, Մոյր Էջմիածնի անբարեկարգ գրութիւնը, եւ Պօլսոյ Պատրիարքարանի կիսախարթու վիճակը : Այս ամենացաւալի եւ ամենայն կարեկցութեան արժանաւոր աղէտները տեսնալ ու ծածկել՝ մարդասպանութիւն է եւ ազգասպանութիւն : Ինչպէ՞ս կարելի է այս վտանգաւոր եւ կարեւոր խոցուած վէրք ծածկել, որ տաճկական առածին համեմատ թէ՛ « պալլը պաշտան գօգմուշ », իւր նեխահոտութեան բարձրութիւն՝ եկեղեցոյ բոլոր անդամոց եւ մարմնոց ապականութիւն եւ մահ կը պատճառէ . վասն զի եկեղեցականութիւնը հոտած եւ նեխած ուղեղի մը նմանելով իւր հոտ աշխարհ պիտոր ծաւալի եթէ օրինաւորապէս դարման մը չմատուցուի :

Ոչ, ոչ . . . խմբագիր, չօղոքորթներու եւ կեղծաւորներու ականջ մի՛ կախէք, գրեցէ՛ք, եւ իբրեւ բժիշկ սաստիկ խարանդ յանցանքներ կան, մեր եկեղեցականներու մէջն ալ անգիտութեան եւ կուրութեան :

Մենք բնաւ մեր ժողովրդեան չենք ըսեր թէ չի հաւատաք եկեղեցականներուն ձեր որդոց կրթութիւնը, այլ կըսենք հաւատացէ՛ք . բայց ձեր մէջէն ամենէն ընտիրն, արժանաւորն, առաքինին եւ ուսումնականն՝ եկեղեցական պաշտօնի հասուցէ՛ք, որպէս զի նորա արուած կրթութեան վրայ ապահով ըլլաք :

Մենք չենք ըսեր թէ պատարագը տեսնելու մի երթալք, եւ խոստովանալ մի ըլլաք, այլ զնացէք կըսեմք, բայց այնպիսի եկեղեցականներ պատրաստեցէ՛ք որ խոստովանութեան ատեն մէկ մէկ հոգեւոր եւ մարմնաւոր բժիշկներ ըլլան ձեզի համար, որ վէրք տեսած ատեն դարման կրնան ընել եւ հիւանդ մարդկութիւնը բժշկել : Բայց քանի որ մեր քահանայից մեծ մասը կոյր են, եւ քահանայութիւնը ապրուստի լոկ արուեստ մը կը ճանչեն, քանի որ մեր վարդապետները փոքրաւորութեան եւ ցածութեան շընորհիւ արժանացած են իրենց կօշման, քանի որ մեր եպիսկոպոսները արծաթով եպիսկոպոսութեան բարձրացած են, եւ ոչ արժանաւորութեամբ, քանի որ մեր առաջնորդները կաշառքով հովուութեան պաշտօնին հասած են, եւ ոչ ժողովրդեան ընտրութեամբ, եւ քանի որ այս աղաքաւորման չարիքները կը թագաւորեն եկեղեցական դասուն մէջ, կը վախճանք կը սարսափինք, որ մեր եկեղեցականութիւնն ալ այնպէս անուանարկ չըլլայ ինչպէս որ ձիգվիթութիւն . . . Արդէն արսուռ մը կը պատէ գիւրագգած Հայուն սիրտ եւ ոսկերք, երբոր կը ըսէ Աթմարայ սպանեալ կաթողիկոսին եղեռնական անցք՝ հայրասպան եւ տիրասպան խաչատուրին ձեռք, եւ Սոյ Նիկողայոսին աներես յանձնապատանութիւնը եւ յանդգնութիւնը, Երուսաղէմի եւ Մուշի միաբաններու զարհուրելի եւ զգուելի արարքները, Մոյր Էջմիածնի անբարեկարգ գրութիւնը, եւ Պօլսոյ Պատրիարքարանի կիսախարթու վիճակը : Այս ամենացաւալի եւ ամենայն կարեկցութեան արժանաւոր աղէտները տեսնալ ու ծածկել՝ մարդասպանութիւն է եւ ազգասպանութիւն : Ինչպէ՞ս կարելի է այս վտանգաւոր եւ կարեւոր խոցուած վէրք ծածկել, որ տաճկական առածին համեմատ թէ՛ « պալլը պաշտան գօգմուշ », իւր նեխահոտութեան բարձրութիւն՝ եկեղեցոյ բոլոր անդամոց եւ մարմնոց ապականութիւն եւ մահ կը պատճառէ . վասն զի եկեղեցականութիւնը հոտած եւ նեխած ուղեղի մը նմանելով իւր հոտ աշխարհ պիտոր ծաւալի եթէ օրինաւորապէս դարման մը չմատուցուի :

Ոչ, ոչ . . . խմբագիր, չօղոքորթներու եւ կեղծաւորներու ականջ մի՛ կախէք, գրեցէ՛ք, եւ իբրեւ բժիշկ սաստիկ խարանդ յանցանքներ կան, մեր եկեղեցականներու մէջն ալ անգիտութեան եւ կուրութեան :

եւ կեղծեցուցիչ դերով դարձան աւարէք ու մին վերջին, ամեն մոլութեան . քանի որ ձեր նպատակն է բժշկել, եւ ոչ թէ պաշտօնեաներու նման բամբասել . ամեն ճշմարիտ շայ ձեզ գաղափարակից է, թէ վաղ՝ եւ թէ անագան ձեր գաղափարք պիտոր յաղթանակեն, վասն զի ճշմարիտ են, վասն զի անկեղծ եւ առանց ակնառութեան են :

Միջոց ինչի՞նչ :

ՄԱՆՁՈՒՄԷԻ ՄԱՒՍՈՒՍ ԹԷԼԷԿՐԱՑ

Փարիս 24 հոկ. ախշամըն սաաթ 5ինաթ .
Էսհամը Ուսուխյեէ
Փարիս 30-25
Լօնտրա 59-1

Պէրիսին բեռմի դաղէթաւը, Բրուսիլա տէվլէթինին Բուսիա տէվլէթիլէ վէ սայիլ տէվլէթիլէ իլէ, Շարգ մէտէլէսինէ տանիք միւքեալէմէյէ կիրիշմիշ օլմառնը ձէրի իլէմիշ տիր :

Լօնտրա, 22 հոկա . ախշամըն սաաթ 2 վէ 43 տագըդասընտա :

Լիվըրբուլ . — Բամուգ, 14, գաւլի : Ինկիլիզ պուղտայը իւշ տէօրթ չիլին, էճնէպ պուղտաւը իւշ չիլին, վէ արբա պիր չիլին իւսթէ գոյմագտա տըր :

. . . Խմբագիր .

1866 հոկ, 13 . Իւսկիւտաթ

Գիտնալով Ձեր ազնիւ եռանդը, համարձակեցայ սոյն երկտող գրութեամբս աղաչել որ Ձեր ազգօգուտ լրագրին մէջ սուղ անկիւն մը շնորհէք ծանուցման մը համար, այսինքն՝ անցեալ շաբաթ երեկոյ Բէէ Ծարբեցօ պիտի ներկայացուէր, բայց օրին գէշութեանը պատճառաւ այս շաբաթ մնաց, ուստի կը խնդրեմ որ եթէ հաճիք յայտնել ծանուցմամբ, զիս ալ երախտապարտ ըրած կը լաք :

Միտմ եւ այլն

Ե. Պէյլէրեան

ԹԱՏՐԱՆ ԱԶԻԶԻԵՒ Մ . ԲԱԶԻԻ

ԻԻՍԿԻԻՏԱՐ ՊԱՂԱՐ ՊԱՇԸ
1866 ՀՈԿՏ . 15 ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄ 21-4

Ներխոյացող արքայ իւրի

Ի Ն Պ Ա Ս Տ

Պ . Ե . ՊԵՆԼԷՐԵԱՆԻ

ԲԻԷՐ ՏԱՐԻԷՑՑՕ

ԿԱՄ

ԹԷՆԹՕՐԷԹԻ ԱԶԻԶԻԵՒ

ԵՐԳԱՒԱՌՆ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԻՆԳ
ԱՐԱՐՈՒԱՄՍ ԵՒ Ի ՄԻ ՊԱՏԿԵՐ

Պ Ա Լ Է Թ

ՍԱՀԻՊ ԴԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՑ 8. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱՆԹ ՀԷՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԵԱՆԷՍԻՆԵՑԷ
ԳԵՐ-ՕՂԱԿՏԱ ՏՕՂՈՒ ԵՕԼՍԱ, ՅՕԹՕԻՐԱՅ ԱԳՏՈՒԱ
ՊԵՐՏԵՐԼԷՐ ԳԱՐԵՐՕՐԵՍԱ ՆԻՇԵՐՕ 467 :